

Végel László
Két tükör között
zEtna Kiadó, 2016, 232 oldal, 2200 Ft

„Egyszerre kozmopolita és vidéki, szívem szerint konzervatív, hűséges lokálpatrióta, szellemem szerint pedig a liberális pluralizmus híve, mert a vegyes nemzeti összetételű térségekben ez a túlélés egyetlen esélye.” Végel László önarcképét, amelyet Napló-sorozatának újabb kötetében találhatunk, maguk a bejegyzések rajzolják tovább úgy, hogy az nem csupán a vajdasági, kisebbségi közegben élő író krédójához szolgálhat, hanem a határon innen oly sokat emlegetett nemzeti identitást is csak így képzelhetjük életképesnek, értéktermőnek. Ennek a krédónak persze nincs idilli, harmonikus közege, folytonos „senkiföldje”-érzés jellemzi, az író egyik legnagyobb hatású könyvének címével jellemezve: *extraritóriumi lét, abszurd és elviselhetetlen közegben*. Az pedig már művészetet meghatározó, ars poeticus választás, amikor Végel hozzát teszi: „*azért is maradtam itt, mert abszurd és elviselhetetlen...*” A választás nyomán regényei, drámái és több évtizede változatlan hőfokú, a kétségbeeséssel szemben makacs esszéi örök avantgárdként mutatják őt.

A napló a miniatűr esszék láncolata, az az önálló műfaj, amelynek a magyar

A határtalan

Reményi József Tamás könyvajánlója

irodalomban Márai a legnagyobb hatású művelője. Márai persze a sorsával, a magatartásával is Végel megkerülhetetlen példája, a diktatúrákból és a csökkent középosztályból, a nacionalizmusból és a fogyasztói Európából, többféle satuból az irodalomba emigráló szellemként. Kapcsolatuk bensőségéről a naplók „különkiadása”, a 2014-ben megjelent *Négy szemközt Máraival* című kötet is tanúskodik. Nem esetleges hát, hogy a mostani gyűjtemény, amely irodalommal, olvasmányokkal, a saját művek születésével és utóéletével foglalkozó reflexiók mentén beszél az elmúlt huszonöt évről, Márai megnevezése nélkül, de őt idézve indul, az alany és állítmány birodalmáról szóló nevezetes citátummal (amelyet a szajkózásra hajlamos „művelt közönség” csak Esterházy révén és csonkán ismer). Végel ezzel adja meg a hangot, amely aztán páratlanul izgalmas szellemi tartományt jár be. Mintegy beszélgető partnerként itt van a kisebbségi(!) Kafka és az emigráns(!) Thomas Mann, itt Danilo Kiš, a *Kisvilágokat* író Claudio Magris, Újvidék „testvérvárosának” testvéri költője, Tózsér Árpád és persze a vajdaságiak, Herczeg János, Sziveri,

a színház as Urbán András és a filmes Tolnai Szabolcs (a státus *határtalan* azonoságán belül tengernyi gazdag változat). Szembetűnő, ahogyan időben előrehaladva egyre fontosabb szereplő Thomas Bernhard, az eretnek osztrák, az övéit kíméletlenül ostromozó művészetével.

Egykoriak és mai pályatársak fogadtatása szenvedélyesen, mélységes empátiával boncolgatott látvány Végel naplójegyzeteiben, saját életművének alakulását, recepcióját, lassú, ám egyre nyilvánvalóbb hatását viszont mintha némi gyanakvással kísérné. Szaporodnak német nyelvű kiadásai, de Végel érzékeli, hogy az „európai fattyú” iránti őszinte kíváncsiság a „toleranciátáborok” illedelmével (mondja ő), az európai értelmiség felelősség-penzumainak teljesítésével (mondja e sorok szerzője) elegyedik. Mind több elismerésben részesül Magyarországon, de a vajdasági politika ma sem tudja se lenyelni, se kiköpni. Persze meg is fordíthatjuk, tegyük hát meg némi bizakodással: Neoplanta, azaz Újvidék sokáig több műfajban is hasztalan mesélt végeli kisvilága ifjú szívekben kezd élni.